

MODUL 6: BLOMSTERÄNGAR

Under kursmodulen lär du dig:

- ✓ **Anlägga och sköta en blomsteräng**
- ✓ **Tillvaratagande av frön**
- ✓ **Så och odla ängsväxter**

Blomsterängarna hör till det finländska kulturlandskapet. Ängar är trädlösa platser (eller platser med få träd), där gräsväxter dominerar. Naturängar gödslas inte och växterna är inte sådda. Torra ängar kallas ibland för sveder.

Man har börjat anlägga blomsterängar på gårdar, i parker och vid vägkanterna. Anläggandet är roligt och intressant. Men det kräver tålamod. I en trädgård kan man anlägga flera små ängar på lämpliga platser i stället för en stor. Bra platser för blomängar är soliga, klippiga områden med näringsfattig jord. Även gårdsbyggnadernas omgivning och tomtens gränsområden är lämpliga platser. Under björkar blir det särlan en bra gräsmatta, medan naturväxter som kråkvicker, liten blåklocka, gullris och jordreva trivs utmärkt.

Anlägga blomsteräng på gräsmatta

Om du vill förvandla en gräsmatta till äng, börja med att låta bli att klippa gräsmattan under försommaren, så du ser vad där växer. Gödsla inte alls, eftersom gödslingen övergöder marken. Det tar flera år att utarma en gräsmattas jordmån så den passar en äng, eftersom gräsmattans jord ofta är kraftigt gödslad, stark mull.

Lättast är det att skapa en äng på de ställen i trädgården där gräsmattan inte trivs, till exempel på grund av torr eller näringsfattig mark. Söndra markytan, ta bort ogräs och så fröna. Från naturen kan du flytta in rötter som påskyndar bildandet av en äng. Där det växer rikligt med prästkragar, gräsarter, skräppor, rödblära och andra rikligt förekommande växter kan du gräva upp några exemplar med rötterna. Du behöver alltid markägarens tillstånd för detta.

- 1 Låt blomväxterna blomma och gå i frö, varefter du slår ängen med lie (vanligtvis i juli-augusti). Låt höet ligga kvar några dagar så fröna faller av.
- 2 Kratta sedan ihop höet (till exempel för kompostering), så att näringshalten i marken inte ökar.
- 3 Hjälp ängen på traven genom att samla in och så frön.

Växtställen och arter

På en torr blomsteräng passar prästkrage, liten blåklocka, backnejlika, tjärblomster och rödblära.

På en ung och frodig äng lämpar sig smörblomma, ängsklocka, toppklocka, rödklöver, vitmåra och kråkvicker.

I lerjord och på halvskuggiga platser passar vitsippa, scilla och majsmörblomma. På solig eller halvskuggig plats passar prästkrage, skogsförgätmigej, gullviva, midsommarblomster, stor blåklocka och liljekonvalj, smörblomma, humleblomster och grässtjärnblomster.

Växter som gror och växer bra är prästkrage, tjärblomster, backnejlika, rödven, gullklöver, humleblomster, rödblära och brunörtens utlöpare.

Långsamt groende växter är liten blåklocka, toppklocka, kattfot och stor blåklocka.

INSAMLING AV FRÖN

Börja med att samla frön från allmänt förekommande och lättigenkännliga växter. Samla frön på ställen som liknar det ställe där du själv tänker anlägga en äng. Ta med en blombok för att hjälpa dig känna igen växterna. Utrotningshotade växter eller frön från fridlysta växter får inte samlas in. För att samla frön behöver du alltid markägarens tillstånd.

Foto: Rabbe Sandelin

Soligt och torrt väder är bäst då man samlar frön, då tar det kortare tid att torka fröna. Du behöver en sax och papperspåsar. Fröna måste vara mogna då de samlas in, eftersom de då även gror bäst. De flesta arternas frön blir mogna under sensommaren, och de finns i kärnhusen. På ett växtställe kan man samla in cirka 20 procent av fröna, utan att tillväxten i området lider.

GÖR SA HÄR

- 1 Skaka ur de torra fröna ur kärnhuset i en papperspåse, på vilken du skriver vilken växt det är fråga om.
- 2 Torka fröna ett par dagar efter insamlingen. Torkningen är viktig för att fröna skall stå sig. En mindre mängd frön kan torka i en öppen papperspåse. En större mängd är bättre att bre ut på ett papper. Torr inomhusluft är en bra torkmiljö. Blir det fuktigt möglar fröna.
- 3 Putsa de torkade fröna från småkräp med en sil.
- 4 Om du sår först nästa sommar, bör du kylbehandla fröna, det vill säga lagra dem i en sval omgivning (under 10° C) i kylskåpet. Fröna håller sig lagrade i fuktig sand eller utblandade i vitmossa i plastpåsar eller lådor. De

flesta naturfrön behöver en köldperiod för att gro, antingen en naturlig eller en konstgjord kylbehandling. Kylperioden varierar från några veckor till flera månader. Kylbehandlingen fungerar bara om det är fuktigt. Fröna behöver även luft, så sanden får inte vara alltför våt och plastpåsar (eller lådorna) måste förses med små hål för att omgivningen inte ska bli för syrefattig.

- 5 Man kan även förkultivera växterna. Då sår man dem på hösten i lådor och lämnar dem utomhus, så fröna får en naturlig kylbehandling. De gror under våren då vädret blir varmare.

Frösådd

Lättast är att så fröna där de skall gro, samma höst man samlar in dem. Täck över dem lätt och låt naturen ta hand om kylbehandlingen under vintern. Fördelen med en höstsådd är också att fröna kan utnyttja fukten som finns i marken under våren. Förutom blomfrön skall du även så gräsväxter på ängen. De hjälper till att sätta igång ängens utveckling. En lämplig gräsväxt är till exempel rödven, av vars frön du behöver cirka 50 gr/ar. Blomfrön behövs 5–15 gr/ar. Fröstorlekarna varierar mycket: på ett gram

Foto: Rabbe Sandelin

kråkvicker går det cirka 70 frön, medan det på ett gram liten blåklocka går cirka 20 000 frön. Blanda fröna i fin sand och så fröna två gånger i tvärs- och längsgående riktningar, så du får en jämn sådd. Marken skall vara fuktig men inte våt. Du kan täcka sådden med grannris. Det förhindrar lerbildning under höstregnen.

Skötsel av ängen

Då du anlagt en äng, är den viktigaste skötselåtgärden att du slår ängen med lie en gång i året.

Slå ängen då de viktigaste arternas frön är mogna. Den lämpliga tidpunkten är oftast i slutet av juli eller början av augusti. Det bästa arbetsredskapet är en lie, då den inte söndrar växternas skaff. Låt höet torka tills fröna fallit ur. Kratta sedan bort höet så inte jordmånen får mer näring. Om det blir kvar växtmassa som förmultnar ökar näringsnivån vilket skapar goda förhållanden för växter som konkurrerar ut de lägre och späda ängsväxterna. En äng får aldrig gödulas.

Praktiska övningar:

1. Samla in frön från naturväxter.

2. Bekanta er med en blomsteräng. Vilka växtarter finns på ängen. Bedöm om de är lämpliga på ifrågavarande äng.

Foto: Rabbe Sandelin